

7. 12. 2007

ID: 51930

Odpůrcí žaloba

V řízení o odporovatelnost právního úkonu je účastníkem řízení na straně žalovaného osoba, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, a nikoli dlužník, vůči němuž má žalující věřitel vymahatelnou pohledávku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2684/2007, ze dne 3.10.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce O. H. K., a.s., zastoupeného advokátem, proti žalovanému J. H., zastoupenému advokátem, o určení neúčinnosti darovací smlouvy, vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 4 C 275/2005, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. ledna 2007, č.j. 20 Co 510/2006-108, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. ledna 2007, č.j. 20 Co 510/2006-108, a rozsudek Okresního soudu v Náchodě ze dne 16. října 2006, č.j. 4 C 275/2005-92, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Náchodě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Náchodě rozsudkem ze dne 8. března 2006, č.j. 4 C 275/2005-43, zamítl žalobu, aby bylo učeno, že darovací smlouva ze dne 8.6.2005, uzavřená mezi P. N., dlužníkem žalobce a žalovaným, kterou P. N. převedl do vlastnictví žalovaného ideální polovinu nemovitostí blíže specifikovaných ve výroku rozsudku, je vůči žalobci právně neúčinná ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. Dospěl k závěru, že nárok žalobce vůči P. N. ve výši 975.214,- Kč s příslušenstvím, založený rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 15.12.1994, č.j. 11 C 257/94-56, je v desetileté promlčecí době podle ustanovení § 110 odst. 1 obč. zák. promlčen. Okresní soud připomněl, že sice žalobce vedl proti svému dlužníkovi pro vymožení své pohledávky exekuce, v nich ale řádně nepokračoval, když řízení o výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí P.N. skončilo zastavením řízení podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. c) o.s.ř., a následující řízení o výkon rozhodnutí prodejem předmětných nemovitostí P. N. bylo zastaveno poté, co žalobce (oprávněný) nepodal návrh na pokračování řízení (ustanovení § 336m odst. 1 o.s.ř.). Promlčecí doba se tedy po dobu trvání uvedených vykonávacích řízení nestavila. Soud prvního stupně proto považoval za důvodnou námitku promlčení uvedeného nároku žalobce vznesenou žalovaným i dlužníkem P. N. a uzavřel, že žalobce nemá proti P. N. vymahatelnou pohledávku a není tak splněna podmínka odporovatelnosti dle ustanovení § 42a odst. 1 o.s.ř.

K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 2. května 2006, č.j. 20 Co 195/2006-64, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce má na základě výše uvedeného vykonatelného rozsudku vůči dlužníku P. N. vymahatelnou pohledávku. Vycházel z úvahy, že námitku promlčení může vznést v probíhajícím soudním řízení jen dlužník jako účastník tohoto řízení. Žalovaný však dlužníkem žalobce v tomto řízení není a nikdy nebyl. Smyslem a účelem předmětného řízení o žalobě podané podle ustanovení § 42a obč. zák. není uspokojit přímo pohledávky věřitele, které má vůči svému dlužníkovi, ale zajistit občanskoprávní ochranu věřitele před právními úkony jeho dlužníka, které vedou ke zmenšení jeho majetku a tím i ke zmaření či omezení možnosti, aby se věřitel z tohoto majetku uspokojil. Dovedil, že námitka promlčení nároku žalobce vůči jeho dlužníkovi vznesená žalovaným v tomto řízení je proto právně bezvýznamná a soud k ní neměl přihlížet. Tato námitka promlčení by měla své místo případně až v řízení o výkon rozhodnutí (exekuci), pokud by žalobce takové řízení opětovně zahájil.

V následujícím řízení Okresní soud v Náchodě rozsudkem ze dne 16. října 2006, č.j. 4 C 275/2005-92, rozhodl, že darovací smlouva ze dne 8.6.2005, kterou P. N. daroval žalovanému ideální polovinu podílu na nemovitostech blíže označených ve výroku rozsudku, je vůči žalobci právně neúčinná. Současně zavázal žalovaného nahradit žalobci náklady řízení ve výši 32.553,- Kč a České republice - Okresnímu soudu v Náchodě svědeckně v částce 237,- Kč. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobce má vůči dlužníkovi P. N. vymahatelnou pohledávku ve výši 975.214,- Kč přiznanou vykonatelným rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 15.12.1994, č.j. 11 C 257/94-56. S ohledem na vázanost právním názorem odvolacího soudu přitom nepřihlédl k námitce promlčení předmětné pohledávky, vznesené žalovaným. Odporovatelná darovací smlouva byla uzavřena dne 8.6.2005 s právními účinky vkladu k témuž dni. Proti dlužníku P. N. a žalovanému bylo v souvislosti s touto smlouvou zahájeno trestní řízení pro

trestný čin poškozování věřitele. Smlouvou dlužník daroval předmětné nemovitosti žalovanému - manželovi své sestry, jehož soud prvního stupně považoval ve vztahu k dárci za osobu blízkou dle ustanovení § 116 obč. zák. Dovedil, že vědomost žalovaného o úmyslu zkrátit věřitele na jeho právech se v takovém případě předpokládá a žalovaný ani v řízení neprokazoval, že by o úmyslu nevěděl. Soud prvního stupně uzavřel, že byly splněny všechny podmínky odporovatelnosti dle ustanovení § 42a obč. zák., a proto žalobě vyhověl.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 16. ledna 2007, č.j. 20 Co 510/2006-108, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.). Současně zavázal žalovaného k náhradě nákladů odvolacího řízení žalobci ve výši 12.257,- Kč (výrok II.). Z odůvodnění potvrzujícího rozsudku ve věci samé vyplývá, že odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a z nich vyvozenými právními závěry. Zdůraznil, že neshledal důvody odchýlit od svého právního názoru, který zaujal ve shora uvedeném zrušujícím usnesení rozsudku soudu prvního stupně. Nadto se odvolací soud zabýval i otázkou promlčení předmětného nároku žalobce vůči dlužníku P. N. za předpokladu, že by soud přihlédl k námitce promlčení. Dovedil, že i v takovém případě by bylo nutno uzavřít, že námitka promlčení není opodstatněná, neboť po dobu od 2.7.1996 do června 2003 žalobce ve smyslu § 112 obč. zák. řádně pokračoval v řízení o výkon rozhodnutí pro vymožení předmětné pohledávky. Desetiletá promlčecí doba dle ustanovení § 110 odst. 1 obč. zák., jejíž běh začal dne 5.2.1995, v uvedeném období tudíž neběžela, a dosud proto ani neskončila.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Jeho přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) a c) o.s.ř. a podává je z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle ustanovení § 241a odst. 1 písm. b) o.s.ř. Namítá zejména, že odvolací soud zaujal nesprávný právní názor, že námitku promlčení nelze vznést v tomto řízení, nýbrž teprve v řízení vymáhacím. Tento závěr odporuje samotné dikci ustanovení § 42a obč. zák., kdy se musí jednat o vymahatelnou pohledávku, a proto se bylo třeba pro správné posouzení věci vypořádat s námitkou promlčení již v tomto řízení. Pokud odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí předjímá i své stanovisko k případnému promlčení, je dle názoru dovolatele též nesprávné a nemá oporu v žádném zákonném ustanovení. Nemohlo dojít ke stavení promlčecí doby podle ustanovení § 112 obč. zák., a to zejména proto, že naposledy vedený výkon rozhodnutí proti P. N. byl usnesením Okresního soudu v Náchodě ze dne 17.6.2003, č.j. E 1176/96-134, zastaven. Z odůvodnění pak vyplývá, že výkon byl zastaven proto, že oprávněný (žalobce) nepodal v zákonné lhůtě dle ustanovení § 336m odst. 1 o.s.ř. návrh na pokračování. Oprávněný tedy řádně v řízení nepokračoval, a proto nedošlo ke stavení promlčecí doby. Pohledávka žalobce je tudíž promlčena a není vymahatelná. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je založena ustanovením § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř., přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu jen z důvodů uplatněných v dovolání. Jestliže je dovolání přípustné, jako je tomu v posuzované věci, přihlédně k případným vadám uvedeným v ust. § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a), b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o.s.ř.). Při posuzování dovolacího důvodu přitom vychází z toho, jak jej odvolatel obsahově vymezil (§ 41 odst. 2 o.s.ř.).

Dovolatel v dovolání uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem v závěrech o výkladu pojmu „vymahatelné pohledávky“ ve smyslu ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. v souvislosti s možností vznést námitku promlčení pohledávky přiznané vykonatelným rozhodnutím v řízení o odpůrcí žalobě podle ustanovení § 42a obč. zák.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 100 odst.1 obč. zák. právo se promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§101 až 110). K promlčení soud přihlédně jen k námitce dlužníka. Dovolá-li se dlužník promlčení, nelze promlčené

právo přiznat.

V souladu s ustálenou judikaturou vyšších soudů (tj. dovolacího soudu a odvolacích soudů) se „vymahatelnou pohledávkou“ ve smyslu ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Žaloba o určení, že dlužníkův právní úkon je vůči věřiteli neúčinný, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2001, sp. zn. 31 Cdo 1172/99, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 35, ročník 2002).

Z uvedených závěrů - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - odvolací soud v projednávané věci z hlediska uplatněného dovolacího důvodu vycházel. Správně vystihl, že je třeba vyjít ze smyslu odpůrčí žaloby, a dovedl, že v řízení o odporovatelnost právního úkonu je účastníkem řízení na straně žalované osoba, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, a nikoli dlužník, vůči němuž má žalující věřitel vymahatelnou pohledávku. Ve smyslu citovaného ustanovení § 100 odst.1 obč. zák. tato osoba odlišná od dlužníka není tudíž oprávněna vznést v tomto řízení námitku promlčení věřitelovy pohledávky a soud k ní proto nepřihlíží. Rozhodující pro závěr soudu, že pohledávka je vymahatelná, je posouzení, zda pohledávka byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Ve světle uvedených závěrů judikatury je třeba souhlasit i s názorem odvolacího soudu, že námitku promlčení věřitelovy pohledávky by bylo možno uplatnit až v řízení o výkon rozhodnutí (exekuci), byl-li právní úkon dlužníka prohlášen vůči věřiteli neúčinným podle ustanovení § 42a obč. zák. Výkon rozhodnutí (exekuce) je v takovém případě třeba vést proti osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, a nikoliv proti dlužníku. Této osobě, jež je z hlediska procesního v postavení povinného, tudíž náleží i všechna práva, která může povinný v řízení o výkon rozhodnutí (exekuci) uplatnit, mimo jiné i právo namítat promlčení pohledávky věřitele (oprávněného) přiznané vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci).

Nelze však již souhlasit s názorem odvolacího soudu, který se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, jestliže uzavřel, že byly splněny všechny podmínky odporovatelnosti dle ustanovení § 42a obč. zák., aby odpůrčí žalobě mohlo být v projednávané věci vyhověno. Jak bylo oběma soudy zjištěno, proti dlužníku P. N. a žalovanému bylo v souvislosti s odporovatelnou darovací smlouvou ze dne 8.6.2005 zahájeno trestní řízení pro trestný čin poškozování věřitele. V případě, že by žalovaný a dlužník P. N. skutečně uzavřeli darovací smlouvou ze dne 8.6.2005 se záměrem (úmyslem) zmařit uspokojení pohledávky žalobce (tím, že P. N. pozbude veškerý majetek, z něhož by mohla být pohledávka žalobce uspokojena cestou výkonu rozhodnutí), pak by účel darovací smlouvy odporoval zákonu (a poškozování věřitele je podle ustanovení § 256 tr. zák. trestným činem). Tato smlouva by byla proto neplatným právním úkonem ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák., dle kterého je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům. Pokud by byl tímto způsobem určen účel darovací smlouvy oběma jejich účastníky, bylo by to tedy důvodem neplatnosti smlouvy podle citovaného ustanovení § 39 obč. zák. a současně by nemohly být splněny podmínky odporovatelnosti podle ustanovení § 42a obč. zák., který - má-li být právní úkon jen vůči věřiteli právně neúčinný - předpokládá, že úmysl zkrátit věřitele má jen dlužník a že druhá strana právního úkonu o tomto úmyslu věděla (byl jí znám) nebo musela vědět (musel jí být znám). Za tohoto stavu věci by ovšem nemohlo být odpůrčí žalobě žalobce vyhověno (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod číslem 134, ročník 2001). Protože v daném případě jde o posouzení absolutní neplatnosti právního úkonu, měly k ní oba soudy v souladu se soudní praxí přihlížet z úřední povinnosti. Jestliže okolnosti rozhodné pro posouzení věci nebyly zjišťovány jako skutkový podklad pro posouzení skutečnosti, již je soud povinen se zabývat z úřední povinnosti, jedná se o vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5.2.2003, sp. zn. 21 Cdo 870/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod číslem 56, ročník 2003).

Protože řízení je postiženo výše uvedenou vadou, Nejvyšší soud České republiky napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc v tomto rozsahu vrátil Okresnímu soudu v Náchodě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá o.s.ř.).

Další články:

- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)
- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)